

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

KADININ KADINA VURDUĞU 'KAMÇI'

Sözcük Sayısı: 3914

Kategori: CAT 1

Araştırma Konusu: Zeynep Uzunbay'ın *Kamçılanma Mesafesi* adlı yapıtı içerisinde yer alan “Kalbiye”, “Karanlığa Doğru: Hülyaaa!”, “N’olmuş Sana Böyle?”, “Sen Çok Güzel Bir Kadınsın Havva” ve “Kamçılanma Mesafesi” öykülerinde toplum yapısı içinde kadının bir diğer kadına yaklaşımındaki şiddet algısının karakter kurgulama kapsamında incelenmesi.

Mayıs 2022

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	3
II. KADININ KADINA ŞİDDET ALGISININ YANSITILMASI	6
II.A. Kadına Yaklaşımında Şiddet Algısı ve Kamçılanma Mesafesi	6
II.B. Kadının Kadına Vurduğu Fiziksel ‘Kamçı’	6
II.C. Kadının Kadına Vurduğu Düşünsel ‘Kamçı’	9
II.D. Kadının Kadına Vurduğu Duygusal ‘Kamçı’	13
III. SONUÇ	18
IV. KAYNAKÇA	20

I. GİRİŞ

Zeynep Uzunbay'ın, bugünün Türk Edebiyatı içerisinde Feminist Eleştiri Kuramı bağlamında eser verdiği, eserlerinin tanıtımında yansıtılmaktadır. Bu yönden Uzunbay, feminist bakışın, bilindik kadına bakış yönünden farklı olarak pek de alışıldık olmayan, farklı bakış açılarıyla da kadına bakışı eserlerinde ele alan bir yazardır. Zeynep Uzunbay, Kamçılanma Mesafesi adlı yapıtındaki öykülerde erkeğin kadına bakışı, devletin ve toplumun kadına bakışı ile kadının kendisine bakışını konu almıştır. Bu alışıldık konuların yanında pek de ortaya çıkarılmayan başka bir gerçekliğe de bu yapıtındaki bazı öykülerde yer vermiştir. Bu gerçeklik bir kadının bir diğer kadına bakışıdır. Bu da feminist yaklaşımın kadın sorunlarına bakış da farklı bir penceresidir. Bu yapıtta yer alan “Kalbiye”, “Karanlığa Doğru: Hülyaaa!”, “N’olmuş Sana Böyle?”, “Sen Çok Güzel Bir Kadınsın Havva” ve “Kamçılanma Mesafesi” adlı öykülerde kadının kadına yaklaşımının, kadının kadına gösterdiği şiddet üzerinden yansıtılması da yazarı özgün yapar.

Edebiyat kuramcısı ve eleştirmen Berna Moran'ın Feminist Kuramı, “edebiyat yapıtlarında kadının aşağılandığı, horlandığı ve böylece ataerkil düzenin bu yoldan da desteklenip sürdüğünün eleştirisi”¹ olarak değerlendirmesinden yola çıkılarak; Buket Uzunbay'ın Kamçılanma Mesafesi adlı yapıtında, yukarıda adı belirtilen öykülerde kadının bir diğer kadına yaklaşımının da bu eril ağırlıklı düzende şiddete ve eril bakışa kaçınılmaz bir biçimde kayılmasıyla, desteklenir hale gelmesinin yıkıcı yanı yansıtılmaktadır. Bu yansıtım Uzunbay'ın yarattığı kadın karakter ve bu kadınların konuşturulmasında özellikle seçtiği sözcüklerin kullanımıyla öykülerde şekillenmektedir. Öykülerde karakter yaratımında, dil kullanımı kadar, iç çözümleme ve iç monolog anlatım teknikleri de destekleyicidir. Öykülerde oluşturulan şiddet meyilli atmosferin kurgulanmasında feminen unsurların

¹ Moran, Berna, *Edebiyat Kuramı ve Eleştiri*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1981

kadının duygusallığından çok geleneksel rollerle bağdaştırılmasından ötürü Feminist Eleştiri Kuramı ile öykülerin okunması da kaçınılmazdır.²

Yapıttan seçilen yukarıda belirtilen bu öykülerde sırasıyla kadınlar arasında rekabet, kıskançlık, erkeği elde etme takıntısı, erkeklerin cezasını kadınların çekmesi ve aydın kadınların yadırganması konuları ortaya konulmuştur. Yapıtın üzerinde durmuş olduğu şiddet algısı, kadını karşıdan izleyen toplumun bakışıyla ilişkilendirilerek, kadının bir diğer hemcinsine uyguladığı şiddet gerçekliği çerçevesinde okuyucuya sunulmuştur.

Bu çalışma konusuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmaların çoğu, kadının erkek tarafından gördüğü şiddeti anlatan, okur olarak kadına yönelik anlatımı üzerinedir. Dolayısıyla bu çalışma, kadına yönelik toplumun, devletin, erkeğin kadına şiddetine bakıştan farklı olarak kadına bakışı daraltmak yoluyla kadının kadına yaklaşımı odağında seçilen öykülerdeki yansıtımların irdelenmesi üzerinden oluşturulmuştur. Bu yapıt, Zeynep Uzunbay'ın kadını uyardığını ifade ettiği, öykü formunda yazmış olduğu bir eserdir³ ve “şiddet” gibi bilinen bir kavramı ‘yeni’den ele alması bakımından da özgündür. Bu bağlamda, yazarın eserin bütününe verdiği ad olan “kamçılanma” sözcüğünün seçimine de dikkat edildiğinde şiddet’in kadının çeşitli taraflarca ‘kamçılanması’ni aktarmayı seçmesi de önemlidir.⁴

Tez içerisinde, öncelikle Uzunbay'ın Türk edebiyatının feminist yazarlarından biri olarak yazarlığı ve konuyu ele alış biçimi ele alınacaktır. Ardından, Feminist Eleştiri Kuramı bağlamında kadının kadına uyguladığı şiddet; fiziksel, düşünsel, duygusal olarak kategorize edilerek bunların

²Bozkaya, İ. (2020, November 3). *Parler Femme Yahut Metnin cinsiyeti: Kamçılanma Mesafesi üzerine* |. Sanat Kritik. Retrieved October 23, 2021, from <https://sanatkritik.com/odak/parler-femme-yahut-metnin-cinsiyeti-kamcilanma-mesafesi-uzerine/>

³Kritik, S. (2020, November 17). *Zeynep Uzunbay: "şiirde Yabancılaştığım Kendimle Tanıştım, öykü ve Romanda ötekiyle Sınadım Kendimi."* Sanat Kritik. Retrieved September 17, 2021, from <https://sanatkritik.com/soylesi/zeynep-uzunbay-siirde-yabancilastigim-kendimle-tanistim-oyku-ve-romanda-otekiyle-sinadim-kendimi/>

⁴Evrensel Gazetesi. (2017, October 26). *Zeynep Uzunbay: Kadın Meselesi Bir Türü Bitmiyor...* Evrensel. Retrieved November 12, 2021, from <https://www.evrensel.net/haber/336178/zeynep-uzunbay-kadin-meselesi-bir-turlu-bitmiyor>

öykülerde nasıl yansıtıldığı aktarılacaktır. Sonuç olarak da yazarın toplumda dikkat çekmeye çalıştığı bakışa ulaşılmaya çalışılacaktır.

Şiddet; fiziksel, düşünsel, duygusal olarak kategorize edilirken ele alınmak üzere seçilen öykülerin değerlendirilmesinde '*kurgusal yaratıcılık*' kapsamında yazarın konuyu aktarmada karakter kurgulaması içinde karakterlerin ezilmiş, cahil bırakılmış kadın ile bağımsızlaşarak aydınlanmayı başarmış kadın olarak⁵ çatışmaları değerlendirilirken, '*dilsel yaratıcılık*' kapsamında da bu kurgusal yaratıcılığın temellendirilmesindeki karakterlerin yapılandırılmasındaki dil kullanımları değerlendirilecektir.

⁵Sandra Gilbert – Suzan Gubar, *The Mad Woman in the Attic*, Yale University Press, 1979.

II. KADININ KADINA ŞİDDET ALGISININ YANSITILMASI

II.A. Kadına Yaklaşımında Şiddet Algısı ve ‘*Kamçılanma Mesafesi*’

Zeynep Uzunbay’ın “Kamçılanma Mesafesi” yapıtındaki öykülerde, kadının hemcinsine uyguladığı şiddet konusu, üç farklı bağlamda yani fiziksel, düşünsel ve duygusal olarak değerlendirilmektedir. Kadınların birbirlerine bedensel güç ve üstünlük kurarak uyguladıkları fiziksel şiddet kurguda dövüşme, vurma gibi şekillerle aktarılmaktayken, kadınların birbirleri üstünde kurdukları psikolojik baskı da düşünsel ve duygusal şiddet olmak üzere kurgudaki tutum ve davranışlarla aktarılmaktadır. Yine düşünsel ve duygusal şiddet aktarılırken kadınların otoriteler karşısında ezilmesi ve baskılanması sonucunda susturulmaları, düşünce, duygu ve ifade özgürlüklerinin kısıtlanması yansıtılmaktadır. Dil kullanımı açısından karşılaşılan düşünsel ve duygusal şiddet, kadınların birbirlerini sözel yolla aşağılamaları ve diğer kadınları değersizleştirecek tarzda takındıkları tutumlarla işlenmektedir. Çalışmada kadına bakış yönünden ele alınacak olan kadının kadına şiddeti konusunun seçilme nedeni, yazarın bir kadın olarak ataerkil düzene karşı mücadeleyi aktarmada olayları kadın gözünden anlatması ve bu toplumsal sorunu kadının kendi sorumluluğuna bağlayarak kendisine ve diğer kadınlara olan sorumluluğunu sezinetmektir. Bu sorumluluk kapsamında cinsiyet eşitsizliğinde rol oynayan eksiklere dönük olarak sağlanacak kadın uyanışı, yazarın aktarmak istediği iletiyle ilişkilidir.⁶

II.B. Kadının Kadına Vurduğu Fiziksel ‘*Kamçı*’

Ataerkil toplumlarda kadınların ezilmeleri ele alındığında öne çıkan ilk sorunlardan biri fiziksel şiddetin varlığıdır. Fiziksel şiddet, erkek merkezli toplumun kadının üzerinde kurduğu baskının en somut halidir. Bu alışılmış görüşün yanında kadının da kadına şiddet uyguladığı gözlenir bir durumdur. Erkeğin oluşturduğu problemler karşısında erkeği cezalandırmaya gücü yetmeyen kadın, çözümü bir diğer kadını

⁶Kritik, S. (2020, November 17). *Zeynep Uzunbay: "Şiirde Yabancılaştığım Kendimle Tanıştım, Öykü ve Romanda Ötekiyle Sinadım Kendimi."* Sanat Kritik. Retrieved September 17, 2021, from <https://sanatkritik.com/soylesi/zeynep-uzunbay-siirde-yabancilastigim-kendimle-tanistim-oyku-ve-romanda-otekiyle-sinadim-kendimi/>

cezalandırmakta bulunmaktadır. Özellikle insan haklarının ihlal edildiği toplumlarda kadına karşı fiziksel şiddetin görmezden gelinmesi sonucunda kadın, cezalandırma yöntemi olarak bedensel hasar vermeyi tercih eder. Kamçılanma Mesafesi'nde yer alan “*Sen Çok Güzel Bir Kadınsın Havva*” öyküsünde odak figürün kurgusal ve dilsel biçimlendirilmesi, kadın-kadın çatışmasında fiziksel şiddeti açıklamada rol oynamaktadır.

‘*Sen Çok Güzel Bir Kadınsın Havva*’ öyküsü, kocasıyla yaşadığı sorunların çözümünü, başka etkenlerde arayan bir kadının sunumudur. Erkeğin yol açtığı sorunlar sonucunda hemcinslerini cezalandırmaya çalışan kadın, odak figür Havva üzerinden ele alınmaktadır. Öyküde kadının kadınla olan çatışması Havva’nın iç dünyasının iç monologlar aracılığıyla yansıtımıyla aktarılmaktadır.

Öyküde kurgusal yaratıcılık ekseninde “kadın karakter” yaratma temel alınmıştır. Öykünün kurgusunun temelinde yaratılan kadın karakter *Havva*, toplumun kadınlar üzerine yüklediği rol ve sorumlulukları benimsemiş, evliliği sürdürmeyi hayattaki başlıca amacı olarak gören kadınların temsilidir. Havva evliliğinden memnun olmasa da öncelikle ailesi olmak üzere çevresindekiler tarafından yadırganmaktan çekindiği için boşanmayı düşünmemektedir. Kocasını Murat’ın onu başka bir kadınla aldattığını öğrenmesine rağmen bunu kocasıyla paylaşmayı veya yasal yollarla çözmeyi denemek yerine, aldatıldığı kadını çalıştığı avizecide dövmeye gitmek yoluyla fiziksel şiddet uygulayarak çözmeyi tercih etmiştir. Havva, kendisine dayatılan ‘kadın’ rolü nedeniyle evliliğini ayakta tutmaya çalışırken aslında sorunun kaynağından uzaklaşmakla kalmayıp bir başka çatışma ortamı da yaratmıştır. Erkek hakimiyeti altında ezilen kadının, erkek figüre doğruları ve kendi duygularını doğrudan iletmekten nedeniyle hemcinsine şiddet uygulamanın elinden gelen tek şey olduğu da öyküde yansıtılan bir toplumsal sorundur: “*İkide bir, kadın dövmeye gidiyoruz, inanamıyorum, deyip durma! Erkek dövmeye gidecek halimiz yok ya. Dövebilsem evdekini döverim...*” (65) Erkeği merkeze alan bu toplumda oluşan kusurların kaynaklarının kadın olarak görülmesi fakat erkeğin suçunun tamamen görmezden gelinmesi, bu kurgu çerçevesinde açıkça yansıtılmaktadır. Yazar, Havva üzerinden, kadının halk arasında yaşamı ve

sokaktaki görünümü bağlamında, kadınların kadınlara uyguladığı fiziksel şiddeti resmetmektedir. Kadına şiddetin öyküdeki vurgusu odak figürün yaşadığı ev ortamında da belirtilmektedir. Öyküde odak figürün yaşadığı apartmanda oluşan karmaşa üstüne çağırılan polisin, odak figürün isterse apartmanda imza toplayan kadını dövebileceğini belirtmesi, toplumda kadının kadına uyguladığı fiziksel şiddetin hiçbir şekilde önüne geçilmediğini, aksine desteklendiğini göstermektedir: “*Czası yok, inanın hanfendi, yeter ki ölmesin, kafasını gözünü kırsanız bile, en fazla tutuksuz yargılanırsınız, ceza meza da almazsınız.*”(68). Böylelikle yazar kadına şiddetin yasal yollarla engellenmediğini, kadının en temel insanî hakkının, fiziksel şiddete karşı korunmasının, ihlal edildiğini göstermektedir.

‘*Sen Çok Güzel Bir Kadınsın Havva*’ öyküsünde konunun işlenmesinde karakterizasyon kullanılan kadına yüklenen işlevlerin biçimlenmesinde yazarın dilsel tercihleri dikkat çekicidir. Yazar dilsel yaratıcılık ekseninde öyküsünde yansıtmak istediği sorunu okuyucuya doğrudan aktarmak yerine onların diyalogları ile diyaloglarındaki kullandığı sözcükler ve sözdizimiyle şekillendirmiştir. Bu yapıyı da Havva’nın iç monologları yoluyla aktararak, diğer karakterlerle de ilişkisi üzerinden kurguda vermektedir. Havva, kocasının onu aldattığı kadına karşı şiddete yönelik tavırlar sergilemektedir ve bunun yansıtılmasında Havva’nın diğer kadın hakkında görüşlerini belirtirken aşağılayıcı lakaplarla kadınlığa ve dişiliğe hakaret eden iç monologları öyküde kullanılmıştır: ‘*şu şıfıntı*’, ‘*orospularına sahip çıksınlar*’, ‘*kedi gibi kaltak*’. Henüz diğer kadının duruma yaklaşımını bile öğrenmeden saldırganca tavır sergileyen Havva’nın hemcinsine olan nefreti kolaylıkla izlenmektedir. Öyküde argo ve kaba söz seçiminin amacı kadının bir diğer kadına şiddetinin boyutunu göstermektedir ve bu yolla kadınların birbirlerinin gözündeki konumu da yansıtılmaktadır. Öyküde, yazar tarafından, bu şiddetin yansıtılması için tek yönlü bir yaklaşım oluşturulmuştur. Ne adı ne de betimlemesi olan ‘*Murat’ın Havva’yı aldattığı kadın*’ figürü hiçbir şekilde okuyucuya tanıtılmamıştır. Burada odağa erkek karakter de çekilmektedir. İki kadının birbirlerine tutumunda bir bakıma yine bir erkek egemen yapının izleri gözlenir. Erkek egemenliği altında olan toplumda kadınların erkeklerden kaynaklanan sorunlara rağmen birbirlerine

tutunmak yerine birbirlerini zarara uğratacak yaklaşımlar sergilemeleri de eleştirilmektedir. Böylelikle kadınların erkekler nedeniyle bir nefret çemberi içinde karşı karşıya bırakıldığı gösterilmektedir.

Sonuç olarak, erkek hakimiyetine dayanan toplumsal sistemin, kadının kadınla olan fiziksel çatışmasını hangi ölçüde etkilediği aktarılırken; kadının erkekle ve toplumla olan mücadelesinde gelinen noktada hemcinslerin bir olması beklenirken aslında birbirleriyle her ne kadar öne çıkmaya da, ağır bir karşıtlık içinde oldukları da yansıtılmaktadır.

II.C. Kadının Kadına Vurduğu Düşünsel ‘Kamçı’

Toplumun geleneklerine derinden işlenmiş cinsiyet normları, alışlagelmeyle birlikte kadınların da kabullendiği ve bir noktadan sonra yadırgamadığı normlar haline gelmiştir. Özellikle 20. yüzyıla kadar evrensel kapsamda kadınların eğitime dahil edilmemesi söz konusudur. Eğitimden yoksun kalan, sorgulamayan kadınların çeşitli alanlarda kendilerini keşfetmedikleri ve geliştirmedikleri gözlenir. Böylelikle ulaştıkları noktada da kimliklerini toplumun belirlediği sınırların dışına çıkaramaz hale gelirler. Geleneksel toplum sisteminde kadınlar cahil, hizmet etmeye mahkum olarak görülürken eğitilmiş kadınlar sistemi tehdit eden güçlü unsurlar olarak algılanır. Bu yüzden anne, evlat, eş, komşu, çalışan olmayı birer hizmetçilik kimliği gibi olarak belleyen kadınlara ataerkil toplum zihniyeti tamamen dayatılır. “*Karanlığa Doğru: Hülyaaa!*” ve “*Kamçılanma Mesafesi*” öykülerinde, kadın odak figürlerin düşünsel bağlamda gelişmek istemelerine rağmen hemcinslerinin eleştiri ve baskılarıyla bu zihniyete teslim olan kadınların durumu anlatılmaktadır.

“*Karanlığa Doğru: Hülyaaa!*” öyküsünde, kadınların iş hayatlarındaki konumu nedeniyle diğer kadınlar tarafından rakip olarak görülmeleri anlatılmaktadır. Alışılmışın dışında kendi hayatını kurmaya çalışan kadın ve aldığı eleştiriler, odak figür ve Hülya üzerinden okuyucuya sunulmaktadır. Öyküde odak figürün Hülya’yla olan ilişkisi kurgusal yaratıcılık ekseninde karakter ve uzam yaratımıyla aktarılırken

dilsel yaratıcılık ekseninde odak figürün iç dünyası, iç monolog ve iki kadın arasında geçen diyaloglar ile bu diyaloglardaki dil kullanımıyla aktarılmaktadır.

Yazar kurgusal yaratıcılık ekseninde odak figürü ve Hülya'yı farklı uzamlara yerleştirerek iki farklı kadın tiplemesi oluşturmayı amaçlamıştır. Öykünün kurgusunda yaratılan odak figür, kadınlara dayatılan cinsiyet normlarını benimsemiş ve hayatını evliliğiyle kocasına adanmış bir kadın olarak ortaya çıkmaktadır. Kocasına bağlı yaşayan odak figür, kocasının iş yerini ziyarete gittiğinde karşılaştığı Hülya'yı evliliğine bir tehdit olarak algılar. Hülya'nın güzelliği nedeniyle onun iş yerindeki konumundan rahatsız olur ve dış görünüşünü kıskanmasından dolayı iş statüsü konusunda kısıtlayıcı yargılarda bulunarak hemcinsinin mesleki konumu üstünde düşünsel baskı oluşturur. Oysa Hülya toplumun baskısıyla mücadele ederken bağımsızlığına kavuşmak isteyen bir kadından başka birisi değildir.

Yazar, kadınların düşünsel baskısını aktarmada yarattığı Hülya karakterini başka bir iş ortamına yerleştirmesi dikkat çekmektedir. Hülya'nın karşılaştığı tutumu aktararak kadınların hemcinslerine destek olmaktansa özgürlüklerini kısıtladığı okuyucuya gösterilmektedir. Hülya'nın iş yerinden memnun olup olmadığını öğrenmek isteyen odak figürün, Hülya'yla görüşmesini engelleyen iş yerindeki bir diğer kadın, Hülya'nın dış dünyayla iletişimini keserek aslında düşüncelerini belirtme özgürlüğünü engellemektedir: *“Kadın, bir ay boyunca ‘Ayy, şu anda hiç müsait değil,’ dedi hep.”*(53). Hülya iş yerinde otoritelerin etkisiyle zorla çalıştırılır. Bu otoriteleri kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Hülya iş yerinde çeşitli durumlara maruz bırakılarak, hakları ihlal edilen kadınların bu otoriteler tarafından susturulmasını ve baskılanmasını göstermektedir. Burada yazarın yansıttığı özellikle kadının hemcinsi tarafından düşünce ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması, kadınların diğer kadınlara uyguladığı düşünsel şiddeti yansıtmaktadır.

“Karanlığa Doğru: Hülyaaa!” öyküsünde düşünsel şiddetin yansıtılmasında, yazarın dilsel tercihleri dikkat çekicidir. Yazar, dilsel yaratıcılık ekseninde odak figürün iç dünyasını yansıtırken iç monologları açıklamalar ve benzetmelerle biçimlendirmiştir. Odak figürün, kocası diğer kadınların iş

yeteneklerini övdüğü zaman hissettiği değersizlik duygusu sunulurken odak figürün kıskançlığı ve yargılayıcı düşünceleri alaycı bir dil kullanımıyla yansıtılmaktadır: “*‘erkeklerden iyi çalışır o.’ Sesindeki övgü biraz canımı sıktı.*”(49). Odak figürün kendisi çalışmadığı için, işlerinde iyi olan kadınların hak ettiği değeri görmesinden dolayı rahatsızlığının yansıtıldığı bu bölümde, kadının kadın üstünde oluşturduğu düşünsel baskı yansıtılmaktadır. Bunun beraberinde öyküde kullanılan benzetmelerle odak figürün duygularının aktarımı amaçlanmaktadır: “*Ateşi görüyorum, alevini hissediyorum ama dokunmuyorum artık ona, hele alıp içime koymuyorum hiç.*”(50) Burada odak figürün ‘alev’e dokunmaması, kıskançlığını dile getirmemesi anlamına gelmektedir. Bunu dile getirirse karşılaşacağı sonuçlardan, kocasının vereceği olumsuz tepkilerden korkan odak figür, nefretinin kendine ve çevresine vereceği zararların bilincindedir. Odak figür bu nedenle Hülya ile kendisi görüşmek ve düşünsel bir baskı uygulamak istemektedir. Bu da kıskançlığın ve otorite egemenliğinin, kadınların birbirlerine uyguladıkları baskıyı oluşturmada oynadığı rolü göstermektedir.

“*Kamçılanma Mesafesi*” öyküsünde kadının kadına uyguladığı düşünsel şiddetin başka bir yanını aktarmaktadır. Öykü kadınların öncelikle eğitsel ve zihinsel gelişim bakımından toplum baskısı sebebiyle geri kalmalarını içermektedir, devamında da kadınlara dayatılan toplumsal rollerin ve bir kadının diğer bir kadının gelişmesinde yarattığı engel öyküde kurgusal yaratıcılık ekseninde kadın odak figür Vildan’ın yaratımıyla verilmektedir. Vildan’ın annesinin, onun hayatına yönelik dayatmaları ve bu dayatmaların etkileri, Vildan’ın iç dünyası ele alınarak dilsel yaratıcılık ekseninde iç çözümleme ve diyaloglardaki dil kullanımıyla aktarılmaktadır.

Öyküde Vildan yerleştirildiği uzamda şekillendirilen bir karakter olarak başarısız bir evliliğe sahip olan bir anne olarak kurgulanmıştır. Vildan’ın, küçüklüğünde ailesinin onaylamadığı bir erkeği sevmesi nedeniyle Ankara uzamına gönderilmesi, onun hayatı hakkında alacağı kararların küçük yaşta kısıtlandığını göstermektedir: “*Başını çevirmeyecek, kirpiğini kaldırmayacak, karnesini alır almaz da doooğru Ankara’daki halasına gidecekti.*”(103). Burada Vildan’ın başka bir kadın tarafından, özellikle

de bu kadının annesi olması yönüyle, düşünsel şiddete uğraması dikkat çekicidir. Bu yönden bu karakter hayattaki ilişkilerini şekillendiremeyen, düşünsel özgürlüğü aile içindeki kadınlar tarafından baskılanan kadınları da temsil etmektedir. Bu görüş kadının kadına yaklaşımında yine alışılmışın dışında özgün bir bakışı yansıtmaktadır.

Eğitim olarak elektrik mühendisi olan Vildan, karşılaştığı nice cinsiyet eşitsizliğine rağmen kendi ayakları üstünde duran aydın kadını da temsil etmektedir. Artık bu haliyle ataerkil toplum düzenini tehdit eden aydın kadına dönüşen Vildan, başka bir yönden de annesi tarafından düşünsel şiddete uğrar. Kocasından boşandığı için eksik bir kadın olarak görülen Vildan, annesi tarafından başarısız bulunur. Bununla beraber annesi, çevresindeki diğer kadınlar da evli ve çocuklu olduğu için mutluluk standartlarının ancak o şartlar olduğunu Vildan'a dayatmaktadır:

“Etrafındaki herkes, ‘Bak ne buldum, bak ne yaptım, bak ne yedim, ne mutlu bana değil mi?’ kıvamında, kıvranıp duruyordu. İşte o etrafa; evli, mutlu, çocuklu bir kız evlat gösteremediği için bedbahtı annesi.”(105)

Vildan'ın annelikteki başarısızlığını da vurgulayan annesi de aslında yine aynı standartlarda yetiştiği ve aynı düşünsel şiddete maruz kaldığı için kızına fark etmeden aynı şiddeti uygulamaktadır. Kendi anne ve babası tarafından evliliğe yöneltilen Vildan'ın annesi, içinde büyüdüğü kalıpları Vildan'a da zorlamaktadır. Geleneklere kazınmış olan klişe 'kadın' kimliği ve kadınların küçüklükten itibaren bu kimliğe uyma koşuluyla yetiştirilmesi de yazarın yansıtmak istediği bir toplumsal sorun olarak kadının kadına düşünsel şiddeti olarak öyküde yansıtılmaktadır.

“Kamçılanma Mesafesi” öyküsünde kadının kadına uyguladığı düşünsel şiddetin yansıtılmasında dilsel yaratıcılık ekseninde betimlemeler ve sözcük seçimleri dikkat çekicidir. Öyküde iç çözümlenelerde Vildan'ın annesiyle olan ilişkisi aktarılırken annesinin eleştirilerinin, ruh hali üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Bunun yansıtılmasında annesinin Vildan ve kızı hakkındaki kırıcı

yorumları betimlemelerle ve öne çıkan sözcük seçimleriyle dikkat çekmektedir: “*Annesi babası ayrılmış bir çocuk, ne yaparsan yap yarım bir çocuğu gözünde.*”(105) Burada kullanılan ‘yarım bir çocuk’ ifadesiyle Vildan ve kızına yöneltilen iğneli söz düşünsel şiddeti göstermektedir. Öyküde geleneklerin dışına çıkamayan kadınların ‘kusursuz’ aile yapısını toplumda bir gereklilik olarak görmesi ve bu yapının bozulmasının insanları eksilteceği düşüncesini dayatması, annenin kızına uyguladığı düşünsel şiddeti sergilemektedir.

Sonuç olarak, erkek hakimiyetine dayanan toplumsal sistemin, kadının kadınla olan düşünsel çatışmasını etkilediği aktarılırken; geleneklere yerleşmiş olan roller ve diğer kadınlara bunu dayatan topluluklar, kadınların bağımsızlıklarını kısıtlayarak ataerkil düzeni desteklerler. Bunun sonucunda kadın, ataerkil gelenekler içerisinde yetiştirilerek bunu diğer kadınlara da yansıtarak şiddet gösterir ve içinden çıkılamayan bir kısır döngü oluşur.

II.D. Kadının Kadına Vurduğu Duygusal ‘Kamçı’

Kadınlarda görülen hemcinsler arasındaki rekabet, yüzyıllar boyu kadınların birbirlerini, kendilerini ezmelerine ve psikolojik şiddete maruz bırakmalarına yol açmıştır. Kadınların diğer kadınlara güvensizliği ve kıskançlığı, içsel çatışmalara sebep olmaktadır. Erkekler etrafında kurulu dünyada erkekleri elde etmek için yarattıkları rekabet sonucu kendilerini sevmeye değer görmek için, öncelikle kendilerine karşı hem fiziksel hem duygusal açıdan acımasız yargılarda bulunan kadınlar, hemcinslerini bu rekabette elemek için aşağıya çekme ve onlara duygusal şiddet uygulama eğilimindedirler. Kamçılanma Mesafesi’nde yer alan “*Kalbiye*” ve “*N’olmuş Sana Böyle?*” öyküleri, kadınların rekabetini ve kıskançlık adına sergiledikleri nefret davranışlarını ve kadının kadına uyguladığı duygusal şiddeti örneklemektedirler.

“*Kalbiye*” öyküsü, sevdiği adamı elde etmek uğruna kendini ve hemcinsini duygusal açıdan şiddete maruz bırakan odak figür ve kadın destekçisi olan hemcinsi arasındaki çatışmayı anlatmaktadır.

Öyküde, kurgusal yaratıcılık ekseninde, kurgulanan kadın karakterin, sevdiği adama ulaşmak için rekabet içinde olduğu başka bir kadın üzerinde kurduğu duygusal baskı ile duygusal şiddet konusu işlenir. Öyküde odak figür Kalbiye'nin ad seçimi bile bu anlamda duygusal bir konunun işleneceğini yansıtır. Dilsel yaratıcılık ekseninde, konunun yansıtımında hem figürün adının seçimi hem de iç monolog ve diyalog teknikleri oluşturulurken yapılan dil seçimleri dikkat çekicidir.

Öyküde yaratılan kadın figürler karakter yapılandırılmasında zıtlık içerisindedir. Öykünün odağında yaratılan Kalbiye, erkeği elde etme amacıyla hemcinsi arasında rekabet oluşturan kadınları temsil eder. Odak figür, toplum tarafından cinselleştirilen, ikincil planda kalan bir kadın olarak sunulmuştur. Kalbiye'nin iş hayatında geldiği noktada kadınlığını kullanması etkili olmuştur ve bu onda kadınlığıyla istediği şeyi elde edebileceği algısını oluşturmuştur. Sevdiği adamı da elde etmeye çalışırken çalışkan ve tertipli görünmek için bir başka kadını, müdiresini, karşısına alır ve kendi kendisine duygusal baskı ortamı oluşturur: *“Lan, sen kibar kibar Türk alfabesi çalışırken, ben o kıcsız kariya kendimi beğendirmek için tuvaletleri, kurumuş bokları fırçalıyordum.”*(24) Kalbiye'nin çatışma içerisinde olduğu kadın figür olan müdire, hem eğitimli olması hem de kadın destekçisi olması bakımından ataerkil toplum düzenine karşı gelen aydının temsilidir. Öyküde Kalbiye, müdiresi kadının kocasına aşıktır ve onu ısrarla aramaktadır. Bu cevapsız çağrılardan haberi olan müdire, Kalbiye'nin aksine kendisi ve diğer kadınlarla barışık olduğunu gösterir tavırlar içerisindedir. Başka bir kadınla rekabet tuzağına düşmeyen müdire hem kadın bir birey olarak kendini, hem de Kalbiye'yi koruyarak kadın dayanışmasının destekçisi olduğunu gösterir: *“Belli ki çok incinmişsin. Kadınların erkekler yüzünden acı çekmesini hiç istemem. Ama elden ne gelir. Dilerim en kısa zamanda toparlanırsın.”*(29). Oysa Kalbiye, reddedilmesine rağmen sevdiği adam ve karısını uygunsuz mesajlarıyla rahatsız etmeye devam etmekte, ilişkilerini tehdit etmektedir. Bir erkeğe olan aşkıdan dolayı gözünü bürümüş olan hırs, başka bir kadının evliliğini bozmak üzerinedir. Bu da bir kadının bir diğer kadına uyguladığı duygusal şiddeti örneklemektedir. Kalbiye hiç de kalbe uygun davranmamaktadır ya da tamamen kalbinden geldiğince yaşamaktadır. Kalbiye, aslında

olayların sorumluluğunu müdirenin kocasına yüklemesi gerekirken hemcinsiyle bir yarışa girmiş, onun elinden kocasını almak yoluyla varlığını kanıtlayacağını sandığı yanlış bir yola girmiştir.

Öyküde geçen duygusal şiddetin yansıtılmasında dil kullanımı sözcük seçimi, betimlemeler ve hitap şekilleriyle aktarılmaktadır. Bu dil kullanımı Kalbiye'nin kardeşi Sulbiye ve müdireyle olan diyaloglar üzerinden verilmektedir. Odak figürün konuşma şeklinde özellikle belirgin olan argo ve etik olmayan kelime ve söz grupları kullanılmıştır: *'Ne gururu be!'*(23), *'Lan Sulbiye,'*(23), *'sikmişim sikilmişim kime ne'*(29). Bu yolla odak figürün kişiliğindeki saldırganlık ve eğitimsizlik vurgulanmaktadır. *"Ben senin kadar kibar konuşsam var ya, üstümden geçmeyen adam kalmaz."*(25) söylemiyle de yazar yine kadının toplumda maruz kaldığı başka yönlü şiddeti yansıtmaktadır. Öyküde kadınların kendilerine ve hemcinslerine karşı saldırganlığının oluşmasında özellikle iş koşulları gibi toplumsal faktörlerin etkili olduğu da sunulmaktadır. Bunun beraberinde Kalbiye'nin müdiresi hakkında kullandığı tensel betimleme ve kadınlık özelliklerini vurgulayacak, aşağılayacak sözler de dikkat çekicidir: *"O güzelse biz ne oluyoruz Sulbiye'm? Şu memelere bak şu memelere."*, *'kıçsız karı'*, *'kara kuru güzel karısı'*(24-25). Müdirenin Kalbiye'ye karşı kullandığı dil ise aksine sade ve argodan uzaktır, kadını aşağılayacak bir tutum sergilememektedir. Bu yolla eğitimsiz ve aydın kadının çatışmasında, erkek merkezli rekabet sonucunda kadınların birbirine uyguladığı duygusal şiddet de gözler önüne serilmektedir. Yazar kurguladığı bu iki zıt karakter üzerinden, ataerkil toplum düzeninde ezilmiş cahil kadınların hemcinslerine uyguladığı duygusal şiddet karşısında, kadınları kendilerini sevmeye cesaretlendiren aydın kadınların dayanışma mücadelesinin önemini de vermektedir.

'N'olmuş Sana Böyle' öyküsünde kendini sevmeye değer görmek isteyen kadının, sevdiği adamın hayatındaki diğer kadınlarla olan rekabeti ve kendi üstünde oluşturduğu duygusal şiddet anlatılmaktadır. Erkeğin kadınlarda oluşturduğu duygusal boşluk üzerine bu boşluğu doldurmak için kadınların kendilerine ve hemcinslerine karşı oluşturduğu saldırgan tutumlar, kurgusal yaratıcılık ekseninde bu öyküde yine kurgulanan kadın odak figür Cemile üzerinden ele alınmaktadır. Cemile'nin

duygu durumu ağırlıklı olarak iç monologlarla aktarılarak kurguda kadının kadınla olan çatışması çeşitli dil kullanımlarıyla anlatılmaktadır.

Öyküde kadın odak figür Cemile üzerinden davranış ve düşünce biçimiyle kadınlar arasındaki rekabet gösterilmektedir. Cemile yıllarca sevdiği adam olan Halil'e takıntılı bir tutum sergilemektedir ve toplumda erkeğe bağımlı, özgüvensiz kadını temsil etmektedir. Kurguda, karısından boşanıp tekrar evlenmek isteyen Halil yıllar sonra tekrardan Cemile'nin karşısına çıkar fakat nikah dairesinde çalışan Cemile, Halil'in karısına karşı biriktirdiği kıskançlığı ve nefreti sebebiyle huzurlarını kaçırmak adına çocuklarının nikaha şahitlik etmesine izin vermez. Cemile, elde edemediği adamı başka bir kadının elde etmesi nedeniyle o kadının mutluluğuna engel olmayı tercih etmiştir. Bu yönüyle hem erkeğe hem onun evlendiği kadına duygusal şiddet uygularken aynı zamanda kendini de 'güzelleşme' konusunda duygusal baskı altına alır. Yıllar boyunca Halil'e kendini beğendirmeye uğraşan Cemile, Halil'in evlendiği kadından daha iyi görünmek için çabalar ve kendini bu yolla tatmin eder: *"İç çamaşırlarımı bile internetten alıyorum ben. Hah hah ha, kim için olacak şekerim, Halil için tabii, Halil'in aklını uçurmak için... Zavallının karısı pazen gecelikle giriyormuş yatağa."*(63). Toplumun güzellik algısına uyarak bir yandan da diğer bir kadını baskılayarak bundan haz duyması da kadının kadına gösterdiği şiddetin başka bir yönüdür.

Öyküde işlenen kadının kadına gösterdiği duygusal şiddetin aktarılmasında dilsel tercihler öne çıkmaktadır. Dilsel yaratıcılık ekseninde yazar ele aldığı konuyu Cemile'nin, Halil'in karısına hitap eden iç monologları ve sözcük seçimleriyle işlemektedir. Anlatımda tensel yönden betimleme ve kıyaslamalardan yararlanılarak odak figürün duygusal şiddeti yansıtılmıştır:

"Bense çamurdum, inek boku kokardım. Gözlüğüme kavanoz dibi dediklerini duyardım. Sen kırk beş kiloydun ben seksen, hatırlarsın."(57), *"Yan yana geldiğimizde sen daha güzel olurdun, ben daha çirkin."*(40)

Burada kadının başta kendisini değersiz bulması, duygusal açıdan yoksun ve yetersiz hissetmesiyle başlayan süreç, kıskanılan başka bir kadına uygulanan duygusal baskıyla sürmektedir. Halil'in sevdiği kadın Cemile'nin gözünde aslında mükemmeldir, Cemile kendisinin de ona benzemesi gerektiği gibi bir algıdadır, bu nedenle o kadına şiddet uygulama hıncıyla doludur. Cemile kendisini Halil'e beğendirmek için değişen kadınların üzerindeki duygusal baskıyı resmetmektedir. Kadınların kendilerini oldukları gibi sevmeyip, güzellik standartlarına girmeye çalışmaları bu problemin bir parçasıdır. Kadınlar arasındaki güzellik yarışı sonucunda odak figürde oluşan özgüvensizlik, yazarın benzetmeleri ve sözcük seçimleri ile yansıtılmaktadır: *'kavanozlardan kurtuldum'*, *'dal gibiydin'*(59) söylemlerinde gözlüklerden *'kurtulduğunu'* belirtmesi veya zayıf kadınları *'dal'*a benzetmesi, Cemile'nin de toplumun güzellik algılarını kabul ederek baskıcı düzenin bir parçası haline geldiği gösterilmektedir. Doğallıktan uzaklaşarak *'güzelleşen'* Cemile, mutluluğun güzellikte olmadığını anladıktan sonra kendi üzerinde yarattığı duygusal baskıyı fark edemez ve bunu benzemeye çalıştığı kadına da uygulamaya çalışır.

Sonuç olarak, erkek hakimiyetine dayanan toplumsal sistemde kadının kendiyle ve bir diğer kadınla olan duygusal çatışması aktarılırken; duygusal şiddetinin temelini, kadının kendine olan sevgisizliği ve çevrede kabul görme isteği olduğu da yansıtılır. Toplumun belirlediği sahte algılar ve kalıplar, kadının duygu durumunu etkiler ve onları kendilerine ve diğer kadınlara duygusal baskı yapmaya sürükler.

III. SONUÇ

Feminist yazar Zeynep Uzunbay, *Kamçılanma Mesafesi* adlı yapıtında kadının kadına yönelttiği fiziksel, düşünsel, duygusal şiddet gerçekliklerini okurlarının gözleri önüne sererken, cinsiyet eşitsizliği toplumsal sorununa farklı bir bakış açısı getirmiştir. Yazar kişiliği bakımından okuyucusuna kapitalizmin tuzağına düşmüş kadınların mücadelesini aktarmak isteyen⁷ Uzunbay, farklı öyküler içerisinde hem şiddete uğrayan hem de şiddeti uygulayan kadınların düşüncelerini; ataerkil toplum tarafından ezilen kadın figürlerin otoritelere karşı mücadelelerini kadın gözünden anlatarak, okuyucusu ve kendisi arasında bir ilişki oluşturmuştur. Oluşturulan bu ilişki, gerçekliklerin günlük hayatta yaşanabilir öyküler içerisinde anlatılmasından ötürü, kurgusal gerçeklik ile toplumsal gerçeklik arasında bir köprü görevi görmüştür.

Yapıtta yer alan öykülerin konusu, birçok kadının hemcinsleri tarafından maruz kaldığı baskı olduğundan; yapıt boyunca şiddete bakışın ne olduğunun işlendiğini görmek mümkündür. Yazar, şiddet gerçekliğini *kamçılanma* kavramı üzerinden işlemiş, kadınların diğer kadınlarla kurdukları ilişkilerde rekabetin ve düşmanlığın topluma kazınmış unsurlar olarak her zaman var olacağını ve mesafelerin korunmadığı, yanlış anlaşılmanın yaşandığı durumlarda kişilere adeta bir kamçı gibi vuracağını okuyucuya aktarmıştır.

Kamçılanma Mesafesi yapıtında işlenen sınırlandırılmış bu öyküler dışında diğerlerinde de konuya yaklaşımda kadına dayatılan toplumsal rollerin sunumu gözlemlenir. Yapıtın bütününe kadının ikincil plana atılmasına karşılık direnişi aktarılırken bu direnişe karşı tepkileri dikkat çekmektedir. Yazar, bu konuyu ele alırken yarattığı iki farklı bakış açısını; ataerkil düzene boyun eğen cahil ve kadın düşmanı ile buna direnen, kadını destekleyen, aydın olmak üzere şiddetin iki yönlü eleştirisini yapmıştır. Birinci

⁷Evrensel Gazetesi. (2017, October 26). *Zeynep Uzunbay: Kadın Meselesi Bir Türü Bitmiyor...* Evrensel. Retrieved October 4, 2021, from <https://www.evrensel.net/haber/336178/zeynep-uzunbay-kadin-meselesi-bir-turlu-bitmiyor>

bakış açısıyla bu toplumsal sorunun nedenlerini, kadınların yaptığı hataları açıklarken ikinci bakış açısıyla sorunun çözümüne odaklı davranışları okuyucuya sunarak kadının kurtuluş yolculuğunda dayanışma ve yardımlaşmanın mecburi olduğunu iletmek istemiştir. Kadınlara dayatılan rollerin gereklilik olmadığını, aksine kadının kendi kimliğini oluşturmasının önünde bir engel olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda cinsiyet normlarını benimsemenin kadını değerli kılıp kılmaması, yapıtı inceleme boyutunda sorgulanan temel konulardan biri olmuştur. Kadının değerli olmasının nedeni kadın olması değil, insan olmasıdır ve kadına, “kadınlık” kimliğini üstlenmeye gerek olmadan saygı duyulmalıdır. Şiddet kavramı, dayatılan rolleri benimsemeyen kadınların yadırganmasının ataerkil düzene sadece katkı sağlayacağına ve erkeğin sebep olduğu adaletsizliklere karşı alınacak en doğru kararın kadınların birbirlerini desteklemesi olduğuna dikkat çekmek üzere sunulmuştur. Zira dayatılan roller kadını kadın yapmaz, kadını yalnızca zenginleştiren ve yokluğunda onu eksiltmeyen bir durumdan öte değildir.

IV. KAYNAKÇA

Moran, Berna, *Edebiyat Kuramı ve Eleştiri*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1981.

Bozkaya, İ. (2020, November 3). *Parler Femme Yahut Metnin cinsiyeti: Kamçılanma Mesafesi üzerine*. Sanat Kritik. Retrieved October 23, 2022, from <https://sanatkritik.com/odak/parler-femme-yahut-metnin-cinsiyeti-kamcilanma-mesafesi-uzerine/>

Kritik, S. (2020, November 17). *Zeynep Uzunbay: "şiiirde Yabancılaştığım Kendimle Tanıştım, öykü ve Romanda ötekiyle Sınadım Kendimi."* Sanat Kritik. Retrieved September 17, 2021, from <https://sanatkritik.com/soylesi/zeynep-uzunbay-siirde-yabancilastigim-kendimle-tanistim-oyku-ve-romanda-otekiyle-sinadim-kendimi/>

Sandra Gilbert – Suzan Gubar, *The Mad Woman in the Attic*, Yale University Press, 1979.

Evrensel Gazetesi. (2017, October 26). *Zeynep Uzunbay: Kadın Meselesi Bir Türü Bitmiyor...* Evrensel. Retrieved October 4, 2021, from <https://www.evrensel.net/haber/336178/zeynep-uzunbay-kadin-meselesi-bir-turlu-bitmiyor>

Uzunbay, Zeynep, *Kamçılanma Mesafesi*, Sel Yayıncılık, 2019.